

ISSN 2616-7174

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of the L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

JOURNALISM Series

Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№2 (123) / 2018

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Астана, 2018

Astana, 2018

Бас редакторы **Қайрат Сак**

филология ғылымдарының кандидаты, профессор (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Аймұханбет Есдәулетов** *ф.ғ.канд., доцент (Қазақстан)*

Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD (АҚШ)*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Асанов Қойлыбай	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбдіманов Өмірхан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбішева Вера	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Бейсенқұлов Аязби	Ф. ғ. к., доцент (Қазақстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (АҚШ)
Дзялошинский Иосиф	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Жақып Бауыржан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Жусупова Алматы	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Ирназаров Кудрат	Т. ғ. д., проф. (Өзбекстан)
Корконосенко Сергей	Саяси ғ. д., проф. (Ресей)
Қара Әбдіуақап	Т. ғ. д., проф. (Түркия)
Қозыбаев Сағымбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Лебедева Татьяна	Ф. ғ. д., проф. (Франция)
Нұртазина Роза	Саяси ғ. д., проф. (Қазақстан)
Омашев Намазалы	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Ризун Владимир	Ф. ғ. д. проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Қазақстан)
Сердәлі Бекжігіт	Ф. ғ. к., доцент (Қазақстан)
Тахан Серік	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Тоқтағазин Мұратбек	Ф. ғ. к., доцент (Қазақстан)
Халилов Әбдіғани	PhD, проф. (Қырғызстан)
Ченгел Хулия	PhD, проф. (Түркия)
Шайхитдинова Светлана	Филос.ғ.д., проф. (Ресей)
Шалахметов Ғаділбек	Халықаралық Еуразиялық телевидение және радио академиясының академигі (Қазақстан)
Шестеркина Людмила	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Шульцман Петр	Өнертану ғ. к., доцент (Қазақстан)

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Жауапты хатшы: Гүлжазира Ертасова

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қ.Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.

Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 25 дана.

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31413)

© **Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті**

Editor-in-Chief **Kairat Sak**
Candidate of Philology, Professor (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Aitmukhanbet Yesdauletov** *Candidate of Philology, Associate Professor (Kazakhstan)*
Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor (USA)*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Asanov Koilybay	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abdimanov Omirkhan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Beisenkulov Ayazbi	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Brown Michael	PhD, Prof. (USA)
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Uzbekistan)
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof. (Russia)
Kara Abdulvahap	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Turkey)
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof. (France)
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof. (Ukraine)
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof. (Malaysia)
Saubayev Madiyar	PhD, Prof. (Kazakhstan)
Bekzhigit Serdaly	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Takhan Serik	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Khalilov Abdygani	PhD, Prof. (Kyrgyzstan)
Çengel Hülya	PhD, Prof. (Turkey)
Shaikhitdinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof. (Russia)
Shalakhmetov Ghadilbek	Academician of the International Eurasian Academy of Television and Radio (Kazakhstan)
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof. (Russia)

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev
Executive Secretary: Guljazira Yertasova

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Кайрат Сак**
кандидат филологических наук, профессор (Казахстан)

Зам. главного редактора **Айтмуханбет Есдаuletов** к.ф.н., доцент (Казахстан)
Зам. главного редактора **Гульнар Кендирбай** PhD (США)

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Асанов Койлыбай	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абдиманов Омирхан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абишева Вера	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Бейсенкулов Аязби	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (США)
Дзялошинский Иосиф	Д. ф. н., проф. (Россия)
Жакып Бауыржан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Жусупова Алматай	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Ирназаров Кудрат	Д. ист. н., проф. (Узбекистан)
Корконосенко Сергей	Д. полит. н., проф. (Россия)
Кара Абдиуакап	Д. ист. н., проф. (Турция)
Козыбаев Сагимбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Лебедева Татьяна	Д. ф. н., проф. (Франция)
Нуртазина Роза	Д. полит. н., проф. (Казахстан)
Омашев Намазалы	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Ризун Владимир	Д. ф. н., проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Казахстан)
Сердали Бекжигит	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Тахан Серик	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Токтагазин Муратбек	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Халилов Абдигани	PhD, проф. (Киргизстан)
Ченгел Хулия	PhD, проф. (Турция)
Шайхитдинова Светлана	Д. филос. н., проф. (Россия)
Шалахметов Гадильбек	Академик Международной Евразийской академии телевидения и радио (Казахстан)
Шестеркина Людмила	Д. ф. н., проф. (Россия)
Шульцман Петр	К. н. искусств., доцент (Казахстан)

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев
Ответственный секретарь: Гульжазира Ертасова

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год.

Тираж: 25 экземпляров.

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

ЖУРНАЛИСТИКА ТАРИХЫ

<i>Баткеева Б.Т.</i> Мәшһүр Жүсіп Көпеевтің публицистикалық шығармаларындағы ел, жер тағдыры	8
<i>Ертасова Г.Қ., Сақ Қ.Ө.</i> Алаш қайраткерлерінің тәуелсіздік туралы идеяларының өзектілігі	15
<i>Шақуова Р.А.</i> Голощекин саясатының Қазақстанда жүргізілуі	28
<i>Шәуенова Г.А.</i> Абай ұлылығы (Тұрағұл Абайұлының естелігі негізінде)	33

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

<i>Байғожина Д.Ө.</i> Бұқаралық коммуникация кеңістігіндегі мәдениет	40
<i>Жанысбаева А.П., Шыңдалиева М.Б.</i> Аймақтық БАҚ-тың қоғамдағы рөлі	47
<i>Сейфуллина З.</i> Журналистикадағы гендерлік теңсіздік	54

PR ТЕХНОЛОГИЯ

<i>Кунгурова О.Г., Дарбеков А.В.</i> Телевизия продюсерлігі Қазақстанның визуалды медиасферасын белсендіру ресурсы ретінде	60
---	----

ЖАҢА МЕДИА

<i>Асанов К.Д., Даулен М.Б.</i> Инновациялық технологияны игеру қажеттілігі және отандық журналистика мүмкіншіліктері	66
<i>Бейсенқұлов А.А., Болатова М.Б.</i> Журналист қызметіндегі әлеуметтік медиа	79

Contents

HISTORY OF JOURNALISM

<i>Batkeeva B.T.</i> The Fate of the Land and the People in Maskhur Zhusup Kopeyev's Publicistic Work	8
<i>Yertassova G.K., Sak K.O.</i> Actuality of Alash people's Ideas About Independence	15
<i>Shakuova R.A.</i> Implementation of Galoshchekin's Policy in Kazakhstan	28
<i>Shauyenova G.A.</i> The Greatness of Abai (according to Turagul Abaiuly's memoirs)	33

MASS MEDIA AND SOCIETY

<i>Baigozhina D.O.</i> Culture in the Space of Mass Communication	40
<i>Zhanysbayeva A.P., Shyndaliyeva M.B.</i> The Role of Regional Media in the Society	47
<i>Seifullina Z.</i> Gender Inequality in Journalism	54
..	

PR TECHNOLOGIES

<i>Kungurova O.G., Darbekov A.V.</i> Television Production as a Resource for Activating the Visual Media Sphere of Kazakhstan	60
---	----

NEW MEDIA

<i>Asanov K.D., Daulen M.B.</i> The Need for Innovative Technologies and Domestic Journalism	66
<i>Beisenkulov A.A., Bulatova M.B.</i> Social Media in the Journalist's Work	79

Содержание

ИСТОРИЯ ЖУРНАЛИСТИКИ

<i>Баткеева Б.Т.</i> Судьба земли и народа в публицистическом творчестве Машхур Жусупа Копеева	8
<i>Ертасова Г.К., Сак К.О.</i> Актуальность идеи деятелей Алаш о независимости	15
<i>Шакуова Р.А.</i> Политика Голощекина в Казахстане	28
<i>Шауенова Г.А.</i> Величие Абая (по мемуарам Турагула Абайулы)	33

СМИ И ОБЩЕСТВО

<i>Байгожина Д.О.</i> Культура в медиа пространстве	40
<i>Жанысбаева А.П., Шындалиева М.Б.</i> Роль региональных СМИ в обществе	47
<i>Сейфуллина З.</i> Гендерное неравенство в журналистике	54

ТЕХНОЛОГИИ PR

<i>Кунгурова О.Г., Дарбеков А.В.</i> Телевизионное продюсирование как ресурс активизации визуальной медиасферы Казахстана	60
--	----

НОВЫЕ МЕДИА

<i>Асанов К.Д., Даулен М.Б.</i> Необходимость развития инновационных технологии и возможности отечественной журналистике	66
<i>Бейсенкулов А.А., Булатова М.Б.</i> Социальные медиа в работе журналиста	79

- 4 Kozybaev, M., Kozybaev I., Kazakstan tarihy [History of Kazakstan]. (Atamura, Almaty, 1993. - 246 p.). [in Kazakh]
5 Cabyrzhanov, S. Kazaktar kalai kyryldy [How the Kazakhs were killed]. (Akikat, 1994, №3).

Автор туралы мәлімет:

Шакуова Р. А. – журналистика факультетінің PhD докторанты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті, Янушкевич көш., 6, Астана, Қазақстан.

Shakuova R.A. – PhD doctoral student of the Faculty, L.N. GumilyovEurasian National University, Yanushkevich str. 6, Astana, Kazakhstan,

XFTAP 19.41.09

Г.А. Шауенова

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: gulzabira_72@mail.ru)*

Абай ұлылығы

(Тұрағұл Абайұлының естелігі негізінде)

Аңдатпа. Мақалада қазақтың ұлы ақыны, дана ойшыл, ұстаз, композитор, аудармашы, қазақ тілі мәдениетінің пионері, сонымен бірге ресейлік және еуропалық мәдениетке жақын болу туралы айтылады. Мақалада Қазақстан тарихында ең ұлы ақындардың орнын алған студенттердің еңбектеріне талдау жасалады. Абайдың сол заманғы өркениетке жақын ұлы Тұрағұлдың естеліктеріне сүйеніп, білім мен шабыт рахатын айқындайды.

Бұл мақалада сондай-ақ, Абайдың және оның шәкірттерінің қолжазбалары, жұмыстары бүгінгі күнде баспадан басылып шыққандығы, олар Қазақстанның ұлттық басылымын құру және дамытудың басы болғандығын атап көрсетеді.

Әкесі туралы жазған естеліктерінде Тұрағұл – Абай дәуіріндегі әлеуметтік, әлеуметтік, саяси және тарихи аспектілерді жан-жақты талдайды.

Түйін сөздер: Абайдың поэтикалық мектебі, ақынның ұлылығы, ұлттық басылым, жады жанры.

Қазан төңкерісіне дейінгі мерзімде қазақ елінде түрлі басылымдар жарыққа шыға бастағаны мәлім. «Дала уәлаятының газеті» («ДУГ»), «Түркістан уәлаятының газеті» («ТУГ») тұтастай алғанда, отарлаушы Ресей империясының қазақ жеріндегі билігін күшейтуге деген мүддесіне орай тиісті жарлық өкім, бұйрықтарын жариялауды мақсат етті. Бұл жерде бірер жайтты баса айтқан абзал:

1. Ресей патшалығы қуатты әскерінің арқасында ғана емес, идеологиялық құралымен де жергілікті қазақ ұлтын «ашса – алақанында, жұмса – жұдырығанда» ұстауға тырысты. Қазақтың көшпелілік өмір дағдысы жағдайында отарлаушы билік үшін тыныштық аса қажет болатын, себебі, а) қазақ жерінің байлығын пайдалану үшін жергілікті халық наразылығы, бүлік мүлде қажет емес-тін және осынау ұлан-ғайыр қазақ жері түгелдей Ресей үкіметінің меншігіне өткен болатын; ә) қазақ жері орыс империализмінің экономикалық, сауда-саттық әлеуетін арттыру үшін Орта Азия мен Шығыс елдеріне шыға алатын ұтымды плацдарм болатын.

2. Адамды құлдықта, кіріптарлықта ұстауға болар, бірақ оның санасын бұғауда ұстауға боламайтынын бұлжытпас, әлдеқашан дәлелденген қағидаға жатқызсақ, бұлқынған озық ой, кемелденген сана бәрібір аз да болса өз пікірін білдірмей тұра алмайтынын баса айтқымыз келеді.

Сондықтан да 1917 жылғы төңкеріске дейінгі жарық көрген газеттерде, – біз бұл жерде «Қазақ газеті», «Айқап» журналы сияқты ұлт мүддесін жақтаған басылымдарды емес, «ДУГ», «ТУГ» сияқты басылымдарды айтып отырмыз, – ұлттық рух, озық ой-сана элементтері сирек болса да жарияланғанын айтуға тиіспіз.

Бірден басын ашып айтайық, отарлаушы үкімет баспасөзінде ат қойып, айдар тағылмаса да Абай тағылымы, Абай өнегесі, Абай рухы байқалып тұратынын атаған жөн. Шын мәнінде империялық биліктің аса қатты үрейленгені де осы рух асқақтығынан еді. Сондықтан да болса керек, патшалық Ресей де, оның орнын басқан большевиктік-коммунистік тоталитарлық тәртіп те осы ұлттық рухпен аянбай күресті. Оның жарқын дәлелі ретінде ұлы Абай 1904 жылы дүниеден озса да, патшалық билік кезінде де, кеңестік билік кезінде де бір ғана ұлы ақынның жетпістен астам ұрпақ, үрім-бұтағының қуғынға ұшырауын, сондай-ақ Абай үндеген азаттық идеясын күрес туы етіп көтерген Алашорда қайраткерлерінің трагедияға толы тағдырларын айтуға болады.

Отаршыл Ресей патшалығының қас жауы болған да, орыстың ұлттық рухы болған да – орыстың озық ойлы азаматтары болатын. Сондықтан да Н.Г. Чернышевскийдің: «Ұлы жазушы өз елінде қандай орында болу керек болса, бүкіл орыс жұртшылығының көз алдында, сондай ардақты орынға ие болған тұңғыш ақын Пушкин болды» деп жазуы айрықша ден қойғызатын болса [1, 70], осы тұжырымды қазақтың ұлы Абайына да қатысты айтуға болады. Таза ұлттық ақын атауына ие болған Пушкинге қатысты мына пікір де Абай болмысына қатысты деуге толық негіз бар. «Әдебиеттің өте маңызды ұлттық мәні бар екендігін бірінші рет көре білген, кеңседе, патша сарайында отырып қызмет істеуден де артық деп санаған Пушкин ғана. Жазушының атағын жоғары көтерген, қол жеткісіз биікке шығарған да Пушкин [2, 79]. Пушкинше «ақын халықтың барлық сезімі мен ойын жарыққа шығарушы, ақын өмір күрестеріне толық түсініп, суреттеп беру үшін туады» деген М. Әуезов толғамына назар аударайық: «...Абайдың өзі тірісінде, оның айналасында жиналған талапкер, өнерлі жастардың саны көп болған. Бұлардың ішінде әншілер, композиторлар, халық фольклорын жырлаушылар, әнші ақындар, орыс мәдениетін білуге талпынған жай көзі ашық жастар аз емес еді. Бұлар әр буыннан шыққан болатын. Іштерінде жас жағынан Абайға тетелес – Көкбай, Мұқа, Бейсембай ақын сияқтыларынан бастап, Абайдың балалары: Ақылбай, Мағауия және інісі Кәкітай сияқты көп адамдар болады...» [3, 171].

«Бұлардың еңбектерін шолуда, алдын-ала есте тұратын бір жайды ескере кету керек. Ол – осы шәкірт ақындардың еңбек үлгілерінен және айқындап көріне түсетін, Абайдың өзінің ерекшелігі болады... Өзге ақындар «шәкірт» деп аталған соң, Абай, әрине, олардың басшысы – ұстаз ақын болмаққа керек. Әрбір әдебиеттік мектеп осындай аға мен іні ақындардың екі буынынан құралатын болса, ең алдымен, сол әдебиеттік мектепте басшы ақынның бағыты, өзгеше идеялары, өз халқының әдебиет тарихына кіргізген анық тарихтық, көркемдік жаңалықтары – қысқасын айтқанда, барлық қасиеттері, әралуан түрде бой көрсететін болады...» [3, 173].

Бір ескеретін мәселе мынада: М. Әуезов осы «Абай шәкірттері туралы» атты зерттеу мақаласында ақынның баласы Тұрағұл, немере інісі Шәкәрім туралы бәлендей басын ашып, анық айта қоймаған. Бұлардың, әсіресе, Шәкәрімнің тоталитарлық тәртіптен көрген қиянаты, өлімі, ұзақ жылдар бойы «жау» атанып, есімінің тасада қалуы, сірә, ұлы жазушының да сақ болуына алғышарттар жасаған сияқты.

Белгілі ғалым Қайым Мұхамедханұлы М. Әуезовтің ақыл-кеңесі бойынша Абай төңірегіндегі ақындар шығармашылығын зерттеген болатын. Кезінде диссертация да қорғаған. Ал осы істі 1940 жылдан бастап қолға алған ол кісінің тоталитарлық жүйеден қандай зардап шеккені қазірде барша жұртшылыққа мәлім.

М. Әуезовтің «...Абайдың шығармаларын, ұлы ақынның қазақ әдебиеті тарихындағы орнын әңгіме еткенде, Абай тәлім-тәрбие беріп өсірген немесе оның тікелей әсері тиген шәкірттерін еске алмай болмайды» [3, 175] деп ескертуі – *біріншіден*, дәстүр сабақтастығы мен жалғастығына мән беруі деп білуіміз керек, себебі, тарихи-философиялық ұғымға жататын дәстүр, ең алдымен, жаңашылдық ретінде дүниеге келеді, ал ол дәстүрге айналуы үшін сабақтастық керек, әйтпесе әлгі жаңалық дәстүрге айнала алмай қалады; *екіншіден*, Абай ұлылығын дәйектеу үшін М.Әуезов Абай ғұмыр кешкен Ұлы Даладағы рухани шүйгіндікті насихаттауға тырысты дегеніміз абзал.

Жалпы, Абай, оның өмірі, шығармашылық жолы, ұлылық феномені жайлы, сондай-ақ ұлы ақынды әлемдік деңгейдегі ойшыл өнер иесі деңгейіне көтерген М. Әуезовтің «Абай жолы» тарихи роман-дәуірнамасы жайлы 1917 жылғы қазан төңкерісіне дейінгі уақыттан бастап, осы кезеңге дейін жазылған қыруар еңбектерді шолғанда, ұлы тұлға туралы әр кезеңнің, әр буынның өзінше топшылап, өз таным деңгейіне орай құнды пікірлер айтқанын бірден байқауға болады. Және бұл ертелі-кеш жарық көрген ірілі-ұсақты еңбектер әдебиет теориясы тұрғысынан алғанда естелік, өмірбаян, монография, зерттеу, сондай-ақ ұлы ақынның шыққан ортасы, сол кезеңдегі қоғамдық-әлеуметтік, тарихи, саяси жағдаяттарға арналған дүниелер екенін бірден байқаймыз және бәрі де, тұтастай алғанда, Абайтану атты аса қуатты, рухани шүйгіні мол ілімнің туу, даму, қалыптасу кезеңдерін қамтығанына ден қоямыз.

Жалпы, қазан төңкерісіне дейінгі кезеңде Абай өлеңдері мерзімді баспасөз бетінде жарияланған болатын. Ал 1909 жылы Ә. Бөкейханның ыждахатымен Санкт-Петербургте жарық көрген Абай шығармаларының жинағындағы Кәкітай Ысқақов жазған ақын өмірбаяны Әлихан еңбегімен қатар алғашқы ғұмырбаян еңбегіне жатады [6]. Ал басқа еңбектерін айтпағанның өзінде, Абай шығармашылығын өз еңбегіне «алтын діңгек» деп есептеген М. Әуезовтің [7; 8], М. Бейсенбаевтың [9], «Абай және архив» еңбегінің [10], Б. Сапаралының [11], Ә. Ысқақовтың [12], А. Шәкәрімұлының [13], Т. Жұртбайдың [14; 15] т.б авторлардың қаламынан туған дүниелерді айтсақ та (бұл жерде тізім толық емес), көп нәрсеге көзіміз жетеді.

Абай төңірегіндегі талантты ізбасарлардың бірі – Тұрағұл Абайұлы Құнанбаев 1875 жылы туып, 1934 жылы дүниеден озған. Абайдың екінші әйелі Әйгерімнен туған тұңғыш бала. Абайтанушы Қ.Мұхамедханұлы дайындаған «Абайдың ақын шәкірттері» атты кітапта ғалым Тұрағұлдың нақты туған жылын 1875 жыл деп дәлелдеген [4, 171]. Тұрағұл қуғын-сүргінді көп көрген. Патшалық Ресей билігі және оның бірден-бір заңды мұрагеріне айналған кейінгі кеңестік билік Абайдың биік зияткерлік деңгейі, ақыл-ой, санасы, асқан беделі мен тәуелсіздік аңсаған идеясынан қорқып, ұлы ақынды да, оның ұрпақтары мен шәкірттерін де қаншалықты дәрежеде қуғын-сүргінге ұшыратқаны тарихи шындық. Ал терең үңілген адам Әлихан Бөкейханның өз ғұмырында Абай шәкірттері сияқты, ұлы ақын туралы алғаш үлкен еңбек сіңіргенін, 1909 жылы Петербургте Борагинский баспасынан ұлы ақын шығармаларының жарық көруіне бастамашы болғанын, ал, 1905 жылы «Семи-палатинский листок» атты газетте ақын өмірбаянын жариялағанын аңғарар еді. Осы санаттағы еңбектер қатарына - Тұрағұлдың «Әкем Абай туралы» атты естелік еңбегі жатады. Бұл еңбек «Әкем туралы» деген атпен еліміз тәуелсіздік алған жылдары жарияланды [5].

Тұрағұлдың «Әкем Абай туралы» естелігі М. Әуезовтің тілегі бойынша жазылып, ұлы жазушыға табыс етілген. Бұл жазбаны қазақ әдебиетіндегі естелік жанрының тұңғыш қарлығашы деуге толық негіз бар.

«Менің әкемнің биографиясында, керекті сөздерді жинамақшы болған азаматқа, менің әкемнің жалпы әдепті мінезін, салтын көрсетуге замандасының бір жолыққандағы қалпын, түрін, киген киімін, отырған-тұрғанын, сөйлеген сөзін, қуанған не ашуланғанын жазбағын қажет екен. Менің әкемнің замандастарында қаламға үйір, көргенін-білгенін қағазға түсіре білері аз болған соң, амалсыз өзім жазбақты мойныма алдым. Әйтпесе, әкесінің әдеп-ғұрпын баласы жазбағы менің білуімше солақай секілді» [4, 202]. Осы жолдардан бірнеше жайтты аңғаруға болады, атап айтсақ: а) автордың өз еңбегін жазардағы асқан жауапкершілікті сезінуі; ә) ұлылықты өз мәнінде жеткізе алмаймын ба деп жүрексінуі.

«...Мен әкемді танығанда, әкемнің жүзі ашық, ажары сыртында, көзі өткір, ашуы да, қуануы да жылдам, ширақ жанды еді. Мәжілісі қызықты, сауықшыл, дастарханы аса мол еді. Бір іспен қызықтамай, жай салбырап, шаруасын істеп отырмаушы еді. Маған десе маллай, малшы, қызметкер қатыннан да болса, бір тәуір мінезін, қылығын тауып жақсы көріп, ойнап, қалжыңдап отырар еді. Еш уақытта: іші сүймеген, сенбеген адаммен мәжілістес болып, ұзақ отыра алмаушы еді. Ондай адамдармен бас қоспақ уақыт еріксіз кез келсе, ол уақыттың өзі абақтыдан кем көрінбеуші еді. Сыпайылық, сыйлық, әдейі реттеніп, аяғын басқанын аңдып, аузынан шыққан сөзін санап отыратын адамға еш уақытта риза емес еді. Жарқын сөзбен, ашық көңілмен қалтқысыз келетін адамды аңсап сағынып, ондай адам келгенде, баласы иә туған бауыры келген кісідей қуанып қалушы еді» [4, 202-203].

Бұл үзіндіде Абайдың мінезі, портреті, ниет-пиғылы қысқа да нұсқа түрде берілген. Егер кез келген ақын шығармасындағы лирикалық қаһарман-ақынның, яғни автордың өзі десек, жоғарыдағы жолдардан және мына төмендегі «Біздің қазақтың уақытқа байлығының бір әдеті – бір жерге жұмысқа барса, барған жұмысын барған жерден айтпай, не қонып, не түстеніп, енді аттанарында ғана айтады. Менің әкем елдің бұл әдетіне қарсы еді. Алыс жерден келген сый адам болмаса, ел арасының адамынан келген жерден жұмысын сұрап, бітіріп, енді отыра бер деп өзі алаңсыз ойынына, иә кітабына кірісіп кетуші еді. Егер келген кісі, сұраған жерден жұмысын айтпай, елдің әдетіне салып тынығып қалса, оған ыза болып, енді ол айтарлық кезегім келді деп жұмысын айтпақшы болғанда, бағана сұрағанымда неге айтпадың деп ұрысып, кейде сөзін тыңдамай да қояды. Сұраған кезде жұмысын айтқан кісіге ырза болып қалады. Біздің елдің адамы бұл мінезіне үйренгендігінен нағып жүрсің деп сұраған жерден келген жұмысын айтатын болды» [4, 203-204] деген үзіндіден Абайдың қара сөздеріндегі толғамдарды бірден аңғаруға болады, яғни Абайдың адами мінезі оның таным көкжиегімен, көзқарасымен тығыз бірлікте екендігін бажайлайсың. «Осы қатарда мінез жайын айта келіп өтірік, батырсынған бояма мінезді сынау, адамдықты үгіттеу (Он төртінші сөзінде) көрінеді» [16, 329], - деп, - «Халық басындағы, қоғам ішіндегі ауыртпалық күйдің бәрін теріп көрсететін осыған тән сөздердің бір алуаны (Қырық екінші сөз) жұмыссыздыққа арналады. Енбексіз жатып ішу, қолы ұдайы бос болу жеке адамның басындағы және бар қауымдағы кеселдің үлкен себепшісі деген аса сыншыл, дұрыс ойлар айтылады» [16, 329]. Бұлар елімізде тәуелсіздік жылдары алғаш рет жарық көрген «Абай» энциклопедиясынан алынды. Егер тоталитарлық тәртіптің бұғауын көрмеген өркениетті ел болса, Абай сияқты әлемдік деңгейдегі ұлы тұлға туралы бұндай энциклопедияны баяғыда-ақ шығарған болар еді.

Қандай адам болса да, ол, бәрінен бұрын, пенде. Демек, пендеге тән қасиеттер: жетістік те, кемістік те әр адамда болатыны хақ. Естелік жазған адам белгілі бір дәрежеде субъективизмнің ырқында болатыны анық. Сірә, оқырман тарапынан осындай күдік туатынын сезінгендей, автор төмендегідей ескертпелерін ұтымды келтірген. «Мен жоғарыда жазғанымда айтқаным: әкесінің мінезін баласы жазбақ қолайсыз деп, сондағы менің ойыма

келгені баласының көңіліне әкесінің жақсы қылықтары ғана түсіп, жаман мінезі түспейтін сықылды. Мен қандайлық әділ көзбен қарап жазамын десем де: жасында қарулы еді, жанын күткіш, ертерек шау тартып еріншегірек тартты демесем, басқа мін таба алмадым, мұным әкемді мақтаймын дегенім емес, бар білгенім-сезгенім осы-ақ» [4, 210].

Т.Абайұлының естелігіндегі ең бір назар аударарлық және сәтті шыққан жайттар, негізінен әкесінің ақындық болмысына, шығармашылық ғұмырбаянының жекелеген қырларына шама-шарқының келгенінше барынша үңілуге тырысқанынан байқалады. Егер өз бойында да қаламгерлік қасиеттер бар екенін ескерсек, Тұрағұлдың жоғарыдағы ойларынан кейін көпшілікке кеңінен танымал Долгополовқа қатысты пікірлерін келтіруі әкесін айрықша асқақтатумен қатар, Долгополовты мейлінше төмендету деген пиғылдан тумағандығын бірден айтуымыз керек. «Енді Долгополовтың менің әкеме айтқан сынын жазайын. Бұл Долгополов бірінші ме, иә екінші ме, государственный Думаға Одесса қаласынан депутат болып сайланған адам. Докторлыққа экзамен беріп жатқан жерінде саяси айыбы анықталып, Семейге айдалып кеткен жерінде, менің әкеммен таныс болып – бір жаз 85 жылы жаздай біздің ауылда болған. Бір күні менің әкем сөйлесіп отырып, менің балаларымды сынашы депті. Сонда Долгополовтың айтқаны: сенің балаларыңның адамға қарасы түзу, зерек, жақсы балалар. Бірақ сенің мына сән-салтанатыңды, дәулет-дәуренінді көре отырып, жақсы бала болмайды (әкемнің жазды өлең қылғандағы ауылы, осы Долгополовтың ауылды жайлағандағы өзінің ауылы еді), ғылымға ет ауыртып қылмаса – қолға түспейді. Сенің балаларың оншалық етін ауыртып еңбек қып неғылсын, еңбексіз-ақ өзі хан, өзі би, сенің ауылыңның төбесі көрінбестей алысқа кетсе, сонда адам болады депті.

Содан соң өзімді сынашы депті, сондағы Долгополовтың айтқан сыны: Сенің басың алтын адамсың, бірақ, үйренген әдет-салтың ұнамсыз, таңертең төсектен тұрасың, киімдерінді біреу әкеліп береді, арқаңа шапаныңды жабады, есікті ашып тысқа шығарады, қайтып келген соң тағы да есікті ашып үйге енгізіп, алдыңа шылапшынды әкеліп, құман мен суды қолыңа құяды. Ас келсе шайыңды құйып береді. Етінді жапырақтап береді, ұйықтамақ болсаң, төсегінді салып, өзінді біреу шешіндіріп, жатқызып, шақшанды бір жағыңа, мұрын орамалыңды бір жағыңа тығып, үстіңе көрпенді жауып салады. Өзің – өзің үшін не қыласың? Әр нешік ұйықтап көресің депті.

Осы Долгополовтың аз ғана сөзі, менің әкемнің бірқатар әдетін, салтын көрсетер деп жаздым, бірақ бұл әкеме сырт берілген сын, оның оқу, жазу, ой қызметі – бәрінен де қиын ғой, Долгополов осы жағына көңіл бөлмеген сияқты» [4, 211]. Бұндай пікір өнерді киесі бар деп есептейтін, шығармашылықты азабы мол деп түсінетін адамға ғана тән деп білуіміз қажет. Жалпы, аталмыш еңбектің құндылығы, естелік авторының ұлы Абай өлеңдерінің қандай жағдайда дүниеге келгеніне, қандай себептермен туғанына өз түсінігі бойынша талдау жасағанынан байқалады дер едік.

Автор әкесіне, қазақтың ұлы тұлғасына деген перзенттік махаббатын ағыл-тегіл сезіммен бергеннен гөрі, «мен ондай адамның барша адами, ақындық, азаматтық, ойшылдық болмысын бере алмаймын» дегенді көкірегінде мықтап түйгені бірден аңғарылады. Сондықтан да болса керек, сабырлы да салмақты ойларын барынша қарапайым тілмен беруге тырысқан.

Тұрағұл естелігінен осы уақытқа дейін өз шешімін таппаған бір мәселенің шындығына тап боламыз. Атақты Біржан мен Сара айтысы расымен-ақ болған ба, болмаған ба деген сауалға жауапты автор естелігінен табамыз.

«Көкбай молланың: «Әзіреті Әлі айдаһармен алысыпты» деген өлеңі болған. Әріп деген сыбан, өлең жазғыш жігіт Зияда деген өлең жазған қызды мақтамақшы болып суреттегенде көзі гауһар, сүйегі асыл деп осы сықылды асыл тастарды түсіне қарамай сұлудың бетіне жапсыра берген. Сол үшеуіне ой салып, ақыл көрсетпекші болып жазған еді. Ол өлеңге Әріп кектеніп, Біржан мен Сара деген қыз айтысыпты деп, өлең жазып, біздің ақсақалды жамандайды, Біржанның Арғын емес, Керей екенін білмейді» [4, 218].

Естелік авторы әкесі Абайдың «Не іздейсің көңілім, не іздейсің», «Жүрегім, ойбай, соқпа енді», «Ал, сенейін, сенейін», «Жүрегім, нені сезесің», «Сағат», «Алла деген сөз жеңіл, аллаға ауыз жол емес», «Өлсе өлер табиғат, адам өлмес», «Алланың өзі де рас, сөзі де рас» т.б өлеңдерінің, «Ескендір» поэмасының қандай уақытта, қандай жағдайда туғанына дейін баяндауға тырысқан. Сол арқылы

- Абай заманының тыныс-тіршілігінен мейлінше шынайы хабардар еткен;
- сол тұстағы қоғамдық-әлеуметтік, саяси, тарихи жағдаяттардың қыр-сырына үңіле отырып, адам-уақыт-сана ұштағанына тиісті дәрежеде талдау жасаған;
- әдебиеттегі естелік жанрына зерттеу, талдау, салыстыру элементтерін молынан енгізіп, кешенді дүниенің жарыққа шығуының тарихи, қоғамдық қажеттілігін дәлелдей алған.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Чернышевский, Н. О классиках русской литературы. / Н. Чернышевский - Москва: Классик, 1949. - 215 с.
- 2 Горький, М. Әдебиет туралы. / М. Горький - Алматы: Жазушы, 1949. - 351 б.
- 3 Әуезов, М. Абай шәкірттері туралы. / М.О. Әуезов Он екі томдық шығармалар жинағы. Т.ІІІ. - Алматы, 1967. - 268 б.
- 4 Абайдың ақын шәкірттері. / Дайынд. Қ. Мұхамедханұлы. - Алматы: Жазушы, 1993. - 238 б.
- 5 Құнанбаев, Т. Әкем туралы. / Т. Құнанбаев - Алматы: Жазушы, 1993. - 74 б.
- 6 Қазақ ақыны Ибраһим Құнанбайұлының өлеңдері. - СанктПетербург, 1909.
- 7 Әуезов, М. Абайтану дәрістері. / Құраст. Л.М. Әуезова пен М. Мырзахметов. - Алматы: Жазушы, 1997. - 297 б.
- 8 Әуезов, М. Абайды білмек парыз ойлы адамға. / Құраст. М.Мырзахметов. - Алматы, 1997.
- 9 Бейсенбаев, М. Абай және оның заманы. / М. Базарбаев - Алматы: Жалын, 1998. - 261 б.
- 10 Абай және архив. Деректер жинағы. / жинақ. - Алматы, 1995.
- 11 Сапаралы, Б. Құнанбай қажы. / Б. Сапаралы - Алматы: Қағанат-ҚС, 1997. - 265 б.
- 12 Ысқақов, Ә. Абайдың өмір жолы / Ә. Ысқақов // Жүрегімнің түбіне терең бойла. - Алматы: Жазушы, 1995. - 296 б.
- 13 Шәкәрімұлы, А. Құнанбай туралы // Абай, - 2004, - №4.
- 14 Жұртбай, Т. Құнанбай (Тарихи және әдеби тұлға). - Алматы: Алаш, 2004. - 400 б.
- 15 Жұртбай, Т. Бесігіңді аяла! - Астана: Фолиант, 2002. - 258 б.
- 16 Абай. Энциклопедия. - Алматы, 1995. - 400 б.

Г.А. Шауенова

Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Величие Абая (по мемуарам Турагула Абайұлы)

Аннотация. В статье рассказывается о великом поэте Казахстана, мудром мыслителе, педагоге, композиторе, интерпретаторе, первопроходец культуры казахского языка, но в то же время, будучи близки к русской и европейской культуре. В статье будут проанализированы работы его учеников, которые в истории Казахстана заняли место величайших поэтов. Чтобы показать пример, они полагаются на мемуары сына и ученика Абая – Турагула, где повествуется образование и вдохновение.

В этой статье также подчеркиваются работы Абая и его учеников, которые стали началом создания и развития казахстанского национального издания. Написав мемуары о своем отце, Турагул проанализировал социальные, общественные, политические и исторические аспекты в эпоху Абая.

Ключевые слова: Поэтическая школа Абая, величие поэта, национальное издание, жанр памяти

G.A. Shauyenova

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

The Greatness of Abai (according to Turagul Abaiuly's memoirs)

Abstract. The article is devoted to the great Kazakh poet, wise thinker, educator, composer, interpreter, pioneer of the culture of the Kazakh language, but at the same time, very close to the Russian and European culture. There is an analysis of the works of his disciples who have become the greatest poets in the Kazakh history. To show an example, they rely on the memoirs of Abai's son and disciple Turagul.

This article also highlights the work of Abai and his disciples who represented the beginning of the creation and development of the national publication of Kazakhstan. Having written memoirs about his father, Turagul analyzed social, public, political and historical aspects in Abai era.

Key words: Abai's poetic school, poet's greatness, national publication, memory genre

References

- 1 Chernyshevskiy, N. O klassikakh russkoy literatury [About the classics of Russian literature]. (Classic, Moscow, 1949). [in Russian]
- 2 Gor'kiy, M. O literature [About literature]. (Almaty, 1949). [in Kazakh]
- 3 Ayezov, M. Abaj shakirtteri turaly. / M. Auezov On eki tomдық shygarmalar zhinagy [About Abay's students. / M. Auezov The collection of twelve volumes] (Almaty, 1967). [in Kazakh]
- 4 Abajdyn akyn shakirtteri [Abai's poetry pupils]. / Dajyndagan: K., Mukhamedkhanuly. (Almaty, 1993). [in Kazakh]
- 5 Kunanbayev, T. Akem turaly [About my dad]. (Almaty, 1993). [in Kazakh]
- 6 Stikhi kazakhskogo akyna Ibrahima Kunanbaiuly [Poems of the Kazakh akyn Ibrahimi Kunanbaiulu]. (St. Petersburg, 1909).
- 7 Ayezov, M. Abajtanu daristeri [Abai lectures]. / Composer. L.M. Auezova and M. Myrzakhmetov. (Almaty, 1997). [in Kazakh]
- 8 Ayezov, M. Abajdy bilmek paryz ojly adamy [Abay is a wise man]. / Composer M. Myrzakhmetov (Almaty, 1997). [in Kazakh]
- 9 Beysenbayev, M. Abaj zhane onyn zamany [Abay and his time]. (Almaty, 1998). [in Kazakh]
- 10 Abaj zhane arhiv. Derektter zhinay [Abay and the archive. List of archives]. / savings (Almaty, 1995)
- 11 Saparaly, B. Kunanbay kazhy [Kunanbay Haji]. (Kaganat-KS, Almaty, 1997). [in Kazakh]
- 12 Iskakov, A. ZHyregimnin tybine teren bojla... [Further to the depth of my heart...]. (Almaty, 1995). [in Kazakh]
- 13 Shakarimuly, A. Kunanbai turaly [About Kunanbay] // (Abay, 2004, №4). [in Kazakh]
- 14 Zhurbay, T. Kunanbay (Tarihi zhane adebi tylga) [Kunanbai (Historical and literary person)].
- 15 Zhurtbay, T. Besigindi ayala! [Take care of your cradle!]. (Folianus, Astana, 2002). [in Kazakh]
- 16 Abay. Entsiklopediya [Encyclopedia]. (Almaty, 1995). [in Kazakh]

Автор туралы мәлімет:

Шауенова Г.А. - Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

Shauyenova G.A. - L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған 1 баспа нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және **vest_journalism@enu.kz** электрондық поштасына Word форматындағы нұсқасын жіберуі қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде қабылданады.

3. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысына басуға келісімі мен шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді.

4. Мақаланың көлемі: 8 беттен кем болмауы (16 беттен аспауы) керек.

5. Мақаланың құрылымы: (қағаз беті - А4, кітап сұлбасында, барлық беттеу жолы – 20 мм. Шрифт: Times New Roman - нұсқасында, әріптің көлемі (кегль) - 14);

6. XFTAP <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауына жазылады;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында, қою кіші әріппен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен жұмыс мекемесі қасына бірдей белгі қойылады);

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, жол ортасында курсивпен жазылады;

Мақала атауы – жолдың ортасында, жартылай қою кіші әріппен жазылады;

Аңдатпа - 100-200 сөз; формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы және әдебиетке сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспесі, мақаланың мақсат/міндеттері, қарастырылған сұрақтың тарихы/ зерттеу әдістері, нәтижелері/ талқылаулары, қорытындысы) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны беріледі.

Түйін сөздер (6-8 сөз немесе сөз тіркесі) - Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы жиі кездесетін сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-іздістіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсат/ міндеттері, қарастырылған тақырыптың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет. Жоларалық интервал - 1, азат жол - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болу қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары алғаш қолданылса міндетті түрде түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттерге сілтеме. Мәтінде әдебиетке жасалған сілтеме тікжақшаға алынады. Әдебиет сілтемелері мәтіндегі қолданылуына қатысты нөмірленіп, қолданыс ретіне байланысты алғашқы сілтеме [1, 253 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 182 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі.

Әдебиеттер тізімінде кітаптың жалпы бет көлемі көрсетіледі.

Жарияланбаған еңбектерге сілтеме жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өткізілмейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізіміндегі **транслит пен ағылшын аударманы** беру үлгісін **buljourn.enu.kz** сайтындағы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефоны, e-mail-ы қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басуға жолданғанын білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс. Редакцияға тіркелген мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторға танысуына жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) үш күн аралығында қайта қарап, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жолдауы керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылға ЕҰҰ қызметкерлері үшін 4500 теңге және басқа ұйым қызметкерлеріне 5500 теңге болып белгіленді.

Реквизиттер:

РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанк»

КБЕ 16

БИН 010140003594

БИК TSES KZ KA

Счет в кодировке IBAN –

KZ 91998 BTV 0000003104

«За публикацию ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series”

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail **vest_journalism@enu.kz** in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

4. **The volume of the article** should not exceed 18 pages (from 6 pages).

5. **Structure of the article** (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

GRNTI <http://grnti.ru/> - first line, left

Initials and Surname of the author (s) - center alignment, italics

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - center alignment, italics

Author's e-mail (s)- in brackets, italics

Article title - center alignment, bold

Abstract (100-200 words, it should not contain a formula, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, results / discussion, conclusion - line spacing - 1, indent of the «red line» -1.25 cm, alignment in width.

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

In the article, only those formulas are numbered, to which the text has references.

All abbreviations, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on the financial support of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see below in the sample of article design).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be carefully verified. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment on the following requisites (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge):

Requisites:

РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанка»

КБЕ 16

БИН 010140003594

БИК TSES KZ KA

Счет в кодировке IBAN –

KZ 91998 BTV 0000003104

«за публикацию ФИО автора»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Журналистика»

1. **Цель журнала.** Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области журналистики, публикации материалов посвященных научным вопросам исторических, теоретических и прикладных исследований журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. **Автору, желающему опубликовать статью в журнале** необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail **vest_Journalism@enu.kz**. При этом должно быть строго выдержано соответствие между **Word**-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: Казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. **Объем статьи** не должен превышать 16 страниц (от 8 страниц).

5. **Схема построения статьи** (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: тип – Times New Roman, размер (кегель) - 14):

ГРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку задачи, цели, историю, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки. Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: *фамилия, имя, отчество, научная степен, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail* – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Столичный филиал АО «Цеснабанка»
КБЕ 16
БИН 010140003594
БИК TSES KZ KA
Счет в кодировке IBAN –
KZ 91998 BTV 0000003104

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира ЕРТАСОВА**
Дизайн: **Ілияс РЫСБЕКҰЛЫ**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
-2018. - 2 (123). - Астана: ЕҰУ. 95-б.
Шартты б.т. - 11.8 Таралымы - 25 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды